

Xây dựng công cụ đánh giá chương trình giao rừng tự nhiên ở Dak Lak: Xây dựng chỉ số đánh giá

**Tài liệu phát
05**

Từ các yếu tố chính xác định ở Tài liệu phát 3, các chỉ số sau đây được xây dựng cho từng yếu tố:

Trạng thái rừng được giao

- diện tích rừng (% ha) và trữ lượng rừng (% m³) trước và sau khi giao rừng.
- Những sản phẩm rừng có thể cho khai thác trong tương lai và số lượng.

Sử dụng rừng

- Việc sử dụng gỗ, đất canh tác và LSNG trong khu rừng được giao trước và sau giao rừng.
- Hỗ trợ từ các chương trình khuyến nông lâm cho hộ nhận rừng
- sử dụng rừng được giao và giấy chứng nhận sử dụng đất rừng.
- Quan hệ truyền thống của rừng với người dân/ cộng đồng
- Tình hình sử dụng tài nguyên của người nhận và không nhận rừng của các buôn chung quanh.

Quyền hưởng dụng đối với rừng được giao

- Quyền khai thác: các loại sản phẩm rừng được khai thác như thế nào? Ai được quyền khai thác sản phẩm nào?
- Quyền tiêu thụ: theo quy định ai được phép tiêu thụ (bán, trao đổi, chuyển nhượng) sản phẩm từ rừng được giao (gồm gỗ, đất và lâm sản ngoài gỗ) ai không được phép? sản phẩm nào thì được phép, sản phẩm nào không? Tình hình thực tế diễn ra như thế nào?
- Quyền loại trừ: khi có người xâm phạm như khai thác trái phép sẽ được xử phạt như thế nào? Những căn cứ nào được sử dụng để phạt? Người vi phạm chấp hành như thế nào?
- Quyền quản lý: Quy định việc sử dụng đất và tài nguyên rừng như thế nào?

Tổ chức quản lý rừng

- Tình hình QLBRV hiện nay.
- Thực trạng giám sát, kiểm tra và xử phạt.
- Mức độ vi phạm xảy ra

Mâu thuẫn liên quan đến rừng được giao

- Các loại mâu thuẫn chính đã xảy ra và các bên liên quan
- Cơ chế giải quyết mâu thuẫn

Các thuộc tính của hộ gia đình

- Các nguồn thu của hộ
- Tỷ lệ người tiêu dùng so với lao động trong hộ
- Diện tích các loại đất canh tác của hộ
- Khả năng kinh tế của hộ
- Nguồn lao động của hộ

Các nhân tố bên ngoài có thể tác động đến sử dụng rừng được giao

- Thực hiện chương trình giao đất giao rừng: Hộ có tham gia vào chương trình giao đất giao rừng không? Số hộ trong buôn tham gia? Hình thức tham gia?
- Chương trình định canh định cư của nhà nước: từ năm giao rừng đến nay buôn có thực hiện chương trình định canh định cư nào của nhà nước không? Chương trình gì? Hoạt động về lĩnh vực gì? Ai trong buôn nghiên cứu tham gia vào chương trình này?
- Sự thay đổi tài nguyên rừng không giao (bao gồm gỗ và đất): Hiện trạng tài nguyên rừng không giao trong vùng và khả năng sử dụng chúng như thế nào? Từ khi GDGR đến nay tài nguyên ở những khu rừng không giao biến động ra sao?
- Dân di cư: Số lượng người dân di cư có mặt tại buôn hiện nay là bao nhiêu? Từ ngày giao rừng đến nay lượng dân di cư đến buôn và đến các buôn lân cận như thế nào?
- Xây dựng các công trình cơ sở hạ tầng nông thôn: từ ngày gia rừng đến nay có công trình cơ sở hạ tầng nào mới được xây dựng có liên quan đến khu rừng được giao không? Công trình nào? ở đâu?
- Tình hình phát triển cây nông nghiệp: từ ngày giao rừng đến nay có sự thay đổi gì về cơ cấu cây trồng không? Nguyên nhân nào dẫn đến những thay đổi này? Những thay đổi này dẫn đến hệ quả gì?
- Quy định về quản lý bảo vệ rừng cấp thôn/ buôn: Hiện nay trong thôn/ buôn có quy định về quản lý bảo vệ rừng không? Từ khi giao rừng đến nay có gì thay đổi về quy định này không?
- Khuyến nông/ lâm sau giao đất giao rừng: Từ khi giao rừng đến nay có chương trình khuyến nông/ lâm (bao gồm cả tín dụng nông thôn) liên quan đến khu rừng được giao hoặc đến hộ nhận rừng không? Phạm vi và mức độ hoạt động của chương trình?

Sự tham gia của người dân vào tiến trình giao rừng

- Hình thức nhận rừng do ai đề xuất, ai quyết định? Hình thức nhận rừng có thể do người nhận rừng tự thảo luận và quyết định. Hình thức nhận rừng cũng có thể do bên ngoài (lâm trường) giới thiệu hoặc quy định.
- Trước khi GDGR có thực hiện QHSDĐ hay không? Quy hoạch có sự tham gia của người dân hay không? Những mâu thuẫn về sử dụng đất đai, xâm canh đã được giải quyết như thế nào?
- Việc thực hiện tiến trình GDGR có được sự tham gia của người dân hay không? người dân có được biết rõ nghĩa vụ và quyền lợi của người tham gia nhận rừng?
- Việc phân chia các lô rừng giao theo phương thức nào? Việc phân chia dựa theo truyền thống địa phương hay do lâm trường quy định? Hình thức phân phối đất đai như thế nào? Do người dân tự phân chia hay do lâm trường phân phối? Có thể hiện sự công bằng không?

Điều kiện tại buôn

- Tình hình quản lý đất đai và tài nguyên rừng trước khi GDGR (Quản lý theo cộng đồng, theo dòng họ hoặc quản lý theo hộ gia đình cá nhân)
- Sự thay đổi giá cả của thị trường nông sản địa phương và ảnh hưởng đến tình hình sử dụng đất và rừng của địa phương.
- Kinh nghiệm tham gia các chương trình của Nhà nước (VD chương trình 327, 661...)
- Các luật tục có liên quan đến quản lý, sử dụng rừng còn tồn tại không? Vai trò của già làng & trưởng buôn? Vai trò của người đứng đầu dòng họ?
- Dân số địa phương? Số người nhập cư? Tỷ lệ dân số là người bản địa so với người nhập cư?

(Nguồn: các thông tin trong tài liệu này được tóm tắt từ tài liệu “Hướng Dẫn Đánh Giá Chương Trình Giao Rừng Tự Nhiên Cấp Thôn Buôn” của các tác giả Trần Ngọc Thanh, Nguyễn Quang Tân và Thomas Sikor, Sở NNPTNT Dak Lak, tháng 6/2003.)